

Afskrift af notater

Taget af Chr. Høj Sørensen, Esbjerg 1.1.1939 og senere.

Nogle livserindringer af min fader, Christian Olesen Sørensen.

Da jeg flere gange er bleven opfordret til at skrive noget fra gamle dage, og det er jo ikke så let, da jeg aldrig har ført dagbog. Men da jeg nu atter er bleven kraftig opfordret dertil, så vil jeg prøve derpå.

Jeg er født i Årgab d.6.maj 1849, på Holmsland Klit. Min fader, Søren Thyge Jørgensen, født i Nr. Lyngvig 1814. Han fortalte, da han var dreng, da var der ikke mange beboere på Holmsland Klit. Holmsland ejede klitten. Der var grumme lidt opdyrket. Bønderne fra Holmsland drev alle deres ungvæg, stude og plage derned, hvor de gik løse på græs om sommeren. Beboerne på klitten fik lov til den jord, de kunne inddige. Det måtte de have til deres kvæg, der blev altså sat kraft på for at inddige og hegnet med store diger således, at Holmslandsdyrene ikke kunne komme ind. 1839 blev far gift med Oline Mette Kirstine født Christensen 1818 i Årgab. De købte et stk jord fra Hav til Fjord, 800 alen bred, for 500 rigsdaler af en mand fra Gammel Sogn. Det var jo hede og lyng, uopdyrket. De begyndte med en hest, en ko og nogle får. Deres nabo. Jens Jørgen Olesen, havde ligeledes købt et stk jord på 750 alen, og han havde også en hest, så de havde sammenspændt. Min far var en ivrig havfisker og Jens Jørgen en driftig fjordfisker. Så havde de en dygtig landmand tilfælles for at bruge hestene, så der kunne blive noget opdyrket. Landbruget gav ikke så meget at man kunne leve af det. Det var jo fiskeriet der skulle føde folk dengang. Meget godt strandingsgods drev ind ved havet, og mange skibe strandede dengang. Der var kun en strandfoged i hver by. Der var bygget flere pakhuse på klitten til strandingsgods. Alle produkter skulle jo dengang fragtes med skib fra et land til et andet, der var ikke jernbaner, alt skulle føres over søen. Handelsflåden bestod af sejlskibe og ikke mange dampskibe dengang. Efter storm var der altid flere strandinger. Lasterne var forskellige træ, kul, stykgods og olie. Ved sådanne lejligheder skulle alle til havet, også kvinder og børn, for at se disse skibsfolk og høre de forskellige sprog. Det var mest tysk eller hollandsk, med fra 5 til 8 mands besætninger. Var kaptajnen hollænder, havde han gerne sin kone med. --- Hele klitten hørte sammen til et bjerg lang, fra Bjerregård til Haurvig. Der var Sognefoged Jens P. Lodberg, kaldet Klit-konge. Han ordnede alt, han var også forbjerg, når der var strandinger, så var altid "Jens Pesen" på pladsen. Når en stranding indtraf, måtte budet til Øvrighed og Konsul i Ringkjøbing, altid besørget af en mand, ridende på en hest. Var det fra Bjerregård, så var der jo 6 mil til Ringkjøbing. Når han så kom til Søndervig dengang, så var der jo ingen dæmning fra klitten til Holmsland. Der skulle færgeres over, - var der så is eller storm, så kunne det jo undertiden tage 2-3 døgn, før øvrigheden kom på strandingsstedet, - somme tider var skibet slået i stykker og ladningen spredt ud over stranden, måske over en meget stor afstand, så der var noget at gøre for Jens Pesen, der sendte bud efter folk og vogne. Noget skulle bjerges ind i disse pakhuse, træ eller tømmer skulle bjerges indenfor klitterne, vagt skulle der også være, for der var jo også dengang nogle folk, der blev kaldt strandtyve. Men eftersom tiden gik, kom flere beboere, så Jens Pesen sørgede for, at der kom flere strandfogeder. Så fik alle de, der havde heste, et lille strandlen, så min far kom også med. Jens Pesen var også opsynsmand ved redningsvæsenet, og der var både raket og redningsbåd. - Et træk skal her fortælles: en morgen efter en slem storm ville min far til havet. Da han kom ud kunne han høre skrig fra skibsfolk. Han løb til havet, og kom igen og sagde, at et stort skib sad fast på 2. revle. Far kom i en fart på hesteryg ned til Jens Pesen, og redningsbåden kom i gang syd på med 8 heste forspændt på den 1½ mil meget dårlige vej. Jens Pesen råbte til dem: "Nu skal I køre så stærk en fart, som I kan. Styrter der en hest, gør det ikke noget, for her gælder det menneskeliv". Da de kom til strandingsstedet var alle heste hvide af skum. Hele mandskabet sad i rigningen, nogle af dem var surret fast. Så kom redningsbåden i havet, men det var umuligt at komme ud. Båden blev fyldt med vand flere gange, og man måtte endelig opgive forsøget. Jens Pesen affyrede en dobbelt raket, og den gik så bestemt ind mellem hænderne på dem derude, og så var forbindelsen i orden mellem dem derude og dem i land, og kort tid efter var redningsstolen derude. Den første mand kom i stolen, men da han kom til den inderste revle, kom der en høj sø og kastede stolen med manden over den tykke trosse, så var alt i uorden. Der lå han i stolen, og de kunne ikke hale ham hverken ind eller ud. - Så trådte en gammel modig mand - havfisker - frem. Hans navn var Anders

Thomsen, Sdr. Lyngvig, (vor nuværende kinamissionær Kathrine Thomsen oldefar). Så råbte han igennem stormens hyl: ”Er der nogle, der vil vove deres liv, så vil jeg føre båden, når mandskabet ikke vil?” Og lige straks, 1-2-3-, var der nok, der ville med, nogle af redningsbådens mandskab også, og der var nok til at hjælpe. Og Anders Thomsen kommanderede, så det kunne høres over det hele. Og de kom på havet, og så roede de ud til manden i stolen. Det var jo på den inderste revle. De fik ham i båden, og han var i live, men meget forkommen. Da de så havde fået alt klaret, så kunne stolen hales til skibet igen. Redningsbåden blev så liggende mellem skibet og land og tog hele besætningen om bord og kom godt i land med dem. Det var 13 franskmænd. Det var en heltedåd. Skibet var en bark, ladet med gammelt jern. Et halvt år efter kom der penge og en medalje til de brave redningsmænd. Jeg kan huske som 11-års dreng at der var nogle, der mente, at Anders Thomsen skulle have medaljen, men Jens Pesen fik den, og det var vist rigtig nok. Han var en god mand, især for småfolk. - Der strandede jo mange skibe i tidsrummet 1860-70, hvis ladninger var for en stor del brædder, planker og store bjælker. I oktober, december og januar havde vi altid nok at gøre med strandingsgods. Først skulle det bjerges, så skulle det lægges til rette, og nummereres færdig til auktion. Jens Pesen var der jo hver dag, han var jo forbjerger.

Så kom auktionsdagen, da kom der fremmede til Klitten. Der kom folk langvejs fra, og flere købmænd for at købe alle de forskellige ting. Ja der var en enkelt gang auktion i 2 dage. Da skulle der ret tjenes penge. Der var udskænkning i næsten hvert hjem, og nogle havde folk ude ved havet for at sælge ”små sorte”. De sidste var der stort begær efter. Fra Ringkjøbing var der næsten altid et stort fint telt, hvor alle de fine folk skulle spise og drikke, - for sådan gik det til dengang.

Når jeg tænker tilbage på min barndom, mine forældre var jo småfolk, som begyndte så at sige begge hver med et par bare næver, klare til at tage fat. I hjemmet gik det altid nøjsomt til, men vi fik altid nok at spise, men der måtte ikke købes stort.

Dengang havde vi de omtalte tranlamper, og skulle vi have en gave til Jul, så blev det gerne et par træsko eller kasket eller lignende. Da var der småt på Klitten. Præst eller kirke var der ikke, post havde vi ingen af, aviser var der ingen der holdt sønden Hvide Sande. Der var ingen sygekasse, ingen ulykkesforsikring, der var ingen hjælp uden fattighjælp. Druknedes der en fisker eller døde på anden måde og de havde ingen penge, så skulle de ud at tigge med det samme. Det var meget besværligt med alle ting. Var der et lig, så skulle det begraves på Holmsland. Det kunne blive en svær tur, - der kunne jo ikke køres til Holmsland, især om vinteren, og da der ingen dæmning var imellem Søndervig og Holmsland. Var der så storm eller is, så kunne jo ingen komme over med et lig, før man kom til Søndervig, så kunne der jo altid færges over ved Kløvhuse, så skulle der jo vogn fra Holmsland til Kløvhuse efter liget og ligfølget. Den dag blev der jo ingen begravelse. Når den tid så endelig kom, da jordfæstelsen var tilendebragt, så skulle følget på kroen og have lidt, før de skulle på den lange hjemrejse. Var liget fra Bjerregård, så kunne det let tage 3 dage.

Småbørn blev altid hjemmedøbt, og så kom de til fremstilling i Ny Sogn kirke engang om sommeren ved lejlighed. Skulle der være bryllup, så skete det gerne om sommeren i september – oktober måned, når der var lidt vand i fjorden, så kunne der køres over Bredsande fra Ole Frikkes gård og så lige over til Holmsland. Når der var bryllup på Klitten, så var der gerne 8-10 vogne, og somme tider flere. Der skulle jo meget med, både til folk og heste. Øl og brændevin blev ikke glemt. Børn gik jo også til Holmsland til konfirmationsforberedelse. Jeg gik også til præst på Holmsland. Hjemmefra søndag, til præst mandag og tirsdag. Var det dårligt vejr kom vi først hjem onsdag. Børnene fra Bjerregård kunne være hjemme torsdag og fredag. Så gik de jo altid til Årgab om lørdagen. 1869 blev der kapeller bygget på Klitten, en i Lyngvig og en i Haurvig, og så fik vi en præst. Der blev købt en præstebolig til ham i Årgab.

Den første præst hed D. Gøtsche, en mand på 74 tommer, lidt stram, ellers en almindelig god mand. Så kom der jo lidt andre – og bedre orden. Post ville vi jo gerne have, hjælp dertil kunne vi ikke få. Alle breve til Klitten blev adresseret og indlagt hos madam Sørensen, Ringkjøbing, der hvor Sømandshjemmet nu ligger. Der var værtshus, og der skulle vi alle ind. Så tog hver af de breve, som boede i deres nærhed hjemme. – Engang skulle mine forældre til bryllup, men de fik først brevene 5 dage efter bryllupsdagen. Så lejede beboerne selv en post 2 gange om ugen, nemlig Iver Simonsen, Sdr.Lyngvig. Han var en tro post. Så blev folk vågne, og der blev sendt en ansøgning til regering og

rigsdag om hjælp af penge til en kørende post en dag ugentlig, og det fik vi også, og så var nøden jo afstillet dengang.

Der var jo flere områder, at det ikke var så ligetil at bo på Klitten dengang. Det var jo ikke altid let at få rug til brød. Der var jo ingen, som såede rug på Klitten. Det skulle vi altid have bestilt hos en kendt mand, det vi skulle bruge for hele året. En vejr mølle fik vi også omsider, men mølleren havde lidt at bestille. Fik vi korn fra Holmsland, så fik vi det altid malet. Så kom der et år, da der ingen ville sælge rug, da var der ingen jernbane til Ringkjøbing, men til Holstebro. Så gik mølleren, Søren P. Jepsen, fra mand til mand på den sydlige Klit, at han kunne skaffe rug. Det kom med toget til Holstebro, så skulle det med fragtmænd til Ringkjøbing. Sække og penge skulle han jo have med, 18 rigsdaler for 1 tdr. rug. Hjemme hos os fik vi 2 tdr. rug, 36 rigsdaler, 72 kr. Hver fik som de havde penge til, nogle fik 1 td. andre 2-3-4-. Enhver tog imod sit i Ringkjøbing.

Jeg må tilbage til min barndom igen.

Jeg tænker på min bedstefar, gamle Chr. Olesen, Årgab, når han fortalte os børn om hans barndom og ungdomstid. Han fortalte, at han blev indkaldt til at tjene kongen. Det var året 1801. Han var 14 år gammel, - han og mange flere drenge blev konfirmeret i København. Så kom de ombord i en stor fregat, hvor de var mellem 5-600 mand.

Det var rigtig noget for os drenge at høre på, når vi rigtig kunne få dem til at fortælle om krigen. Når bedstefar og gamle Jep Stauning – han var gift med bedstefars søster Kirsten – kom i samtale og det blev jo altid om krigen, så var der stilhed overalt. Jep Stauning havde været husar. I kan stole på, at han havde været en hård svend. Han var jo til hest, så en morgen efter et slag, og Jep Stauning var ved at sove på hesten, så mærkede han, at der var noget, der rørte hans hue. Da var det en tydsk dragon, der kom ridende, og det var hans bajonet, som han ville stikke ham igennem hans hoved, men som Jep Stauning udtrykte sig, så drog jeg sabelen og huggede ham lige om i hans Guf, så hovedet fløj langt ud fra kroppen og hesten fik frie tøjler. Det var jo hårde tider dengang vi lå i krig med Engleskmændene, ja, det var jo lille Juleaftensdag 1811, de 2 engelske linieskibe St. George og Defence strandede i en orkanagtig storm nord for Bovbjerg.

Der druknede over 1100 mand, og alle de mange lig drev jo i land strandlængde helt ned til Blåvandshuk og blev begravet i klitterne i store dynger. De gamle fortalte om, hvordan ligene drev i land, enkelte steder 30 lig på et enkelt sted, så de kunne på et sted læsse en stor vognfuld af lig, og de blev begravet deroppe i klitterne, et helt læs i et hul. Der var mange fortællinger fra den tid, og det var vist heller ikke sandt, at alt hvad der blev fortalt, men gruelig gik det til. Der gik jo også mange dårlige rygter, - der blev jo sagt, at flere af ligene havde store pengesummer på sig, men der kom aldrig nogle penge for dagens lys. Så efter den tid kom der spøgelse, gengangere, hexer og trolde, og jeg ved ikke hvor meget, da det var en farlig tid derude ved havet, - der er en bjerg i vest for Haurvig ved navn ”Dødemands-bjerg”, der skulle være begravet flere lig, der er siden fundet mange menneskeben der. Jeg husker, da jeg var dreng, at når vi havde haft en rigtig storm og havet gik op i klitterne, så havde der også i reglen været sandflugt, så skulle vi drenge gerne derud for at samle ben. – Så var der jo flere bjerge, som ingen turde gå forbi ved nattetid. – Den værst af dem alle var en bjerg, som nu er væk, - det er der som Hvide Sande sluseanlæg er nu, det havde navnet Troldbjerg, - der kunne næsten ingen, især kvindfolk, komme forbi ved nattetid. Da jeg var dreng, hørte vi meget af den slags, når de Gamle kom en aftenstund, så blev samtalen næsten altid om den slags ting. Så var der én, der havde set lys ude på fjorden, så var der en anden, som havde set 2 lys på samme sted, - så var det naturligvis varsel, at en på fiskeri ville drukne der, når engang de kom fra Ringkjøbing. -

Så var der en gammel Hampspinder, som hed ”An Skrædder”, hun gik meget ude om aftenen, hun havde vel næsten intet hjem. Ihvor hun kom, alle var gode ved hende, især vi børn. Når så An Skrædder kom ind til os en mørk aften, så var vi børn på tærerne, men når hun var kommen ind, så i førstningen sagde hun ingenting, hun var så bedrøvet og så så ulykkelig ud, endelig kom det, at hun havde set så meget og været i så meget, så hun ingenting kunne sige. Først når hun kom en lille tur ud i køkkenet til min moder og fik en god kaffepunch, så kom mælet, så havde hun set ild for et skib, som ville strande, redningsbåden havde hun set og hele mandskabet oppe i klitterne, ja, hun havde også set en ligskare med 13-14 vogne, også masser af sorte mennesker, ja, så ville der brænde en gård eller også et hus, eller der var et spøgelse, der gik et bestemt sted hver nat kl. 12. Sådan

kunne den gamle An Skrædder fortælle den ene gang efter den anden, og vi børn blev så bange, at vi ikke turde gå om aftenen, når det var mørkt. –

Jeg vil lige her gøre en afstikker og gå tilbage til det punkt, hvor jeg nævnede, at vi fik kapellet og fik vores første præst, den lange pastor D. Gøtsche. Han var der jo ikke længere end han var nødt til, så vi skiftede jævnlige præst. Rejste der én, så kom der straks en anden, vi var aldrig helt udenfor. Nu er det ikke meningen, at jeg vil gennemgå præsterækken fra de år, for det kan jeg ikke, - jeg kan heller ikke huske, hvorledes de kom efter hinanden med de forskellige navne, men der er lige en, som i dette øjeblik kommer frem i mine tanker, og det er pastor Johan Engbjerg, - jeg tror nok, at det var sidst i firserne, vi havde ham. Han havde en broder, der var præst i Hemmet – Sdr. Vium. Sin ansøgning havde han jo indgivet, og han havde fået løfte om embedet, men officielt var det ikke. Han havde så fået lyst til at se hvorledes forholdene var på klitten, og så rejste han en eftermiddag til Ringkjøbing med toget, så det var hans plan at komme til at sejle over fjorden med en klitbo. Han kom så til Ringkjøbing i aftenskumringen sidst i oktober måned, men da han kom af toget, viste det sig, at det var en hård storm af SV med store regn- og haglbyger. Han var jo i al hans manddomskraft, så han kom da masende ned til madam Sørensen ved fjorden, men da han så tog i dørens håndtag, så syntes han, at blandet med stormens hyl hørtes stærke, højrøstede stemmer. Da han kom ind i skænkestuen, mødte ham et uhyggeligt syn. Skænkestuen var fyldt med røg og damp, og ved den svage belysning så han skænkebordene omringet af fulde fiskere fra klitten. Der havde været mange sejlene til Ringkjøbing den dag fra alle byer på klitten, så om eftermiddagen, da stormen kom og brød løs, var der arbejde nok at gøre for dem med at få deres fartøjer lagt ud fra land, for da stormen kom fra SV, så havde fra den 4 mile lange og dybe fjord rejst sig så voldsom bråd ind imod den sandede og til dels store sten, som naturen havde dannet ved Ringkjøbing by. Der var jo ikke havn eller bolværk dengang, blot åben strand, så vi kan nok tænke, at det havde givet strengt arbejde med at få bådene sådan lagt, at der ingen risiko var for dem. De lange søstøvler var fyldte med vand og tøjet gennemblødt, så da de var kommet op i skænkestuen, havde de taget for meget af de våde varer ind, så det udartede sig til mere, som måske ikke havde beregnet. Nogle sang, andre græd og atter andre dundrede i bordene med de bare næver, at kopper og glas væltede med deres indhold, og de afskyeligste eder og forbandelser lød ustandselig. De mere kamplystne gestikulerede både med arme og ben, gammelt mellemværende skulle opgøres nu.

Pastor Engbjerg havde ved indtrædelsen i stuen fået sig anbragt i en krog, og ved at anskueliggøre situationen, syntes han, det bedst kunne ligne de vildes krigsdans på Sydhavsøerne, og det skulle være den menighed, som han skulle være præst for. Det for ham koldt ned ad ryggen, han rejste sig og gik ud, det arbejdede stærkt i ham, om han ikke skulle tage sin ansøgning tilbage. Han spadserede op i Vester-strandgade, hans plan var nu at gå op og få et værelse at sove i. Da han var kommet lidt op i gaden, kom der sådan en mægtig haglbyge, han gik ind i en port i ly. Da han havde stået der et øjeblik syntes han at høre sang. Hvem mon synger i sådan et vejr, tænkte han. Han famlede og kom til en dør, som han forsigtigt åbnede og hørte de sang: ”Gud skal alting mage”. Han gik trøstigt fremad og nu hørte han de sang:

Gud skal alting mage
som den gamle drage
mægtig overvandt
fører han vel sine
gennem kors og pine
underlig iblandt
vær bered
til strid og frede
til at give og at tage
Gud skal alting mage.

Nu viste det sig, at han var kommet ind til hellige mennesker, en fattig på jordisk gods, men var rig i Gud. Manden var Bødker Hansen. Han var for kort tid siden reddet som en brand, ud af ilden. Han havde været i kong Alkohols klør, den gamle drage fra Helvede havde haft ham lænkebunden, men

nu var ved Guds Nåde og Magt lænken bristet, og han var fri. Og pastor Engbjerg tænkte jo, at Gud er den samme, og kan alting mage, jeg tager ikke min ansøgning tilbage.

Ved denne oplevelse har jeg fået stor frimodighed. Og han kom til Klitten og blev vor præst. Han såede Guds ords sæd i vore hjerter, og jeg tror også, at en del spirede og groede, om end det var i det skjulte. Han rejste fra os, uden han den gang så synlig frugt af sit arbejde.

I de første snes år, vi havde præster, skete der ikke synlige ting. Når præsterne blot ikke ville med myndighed sige fra prædikestolen, at det var synd, at vi drak os fulde, eller blot ikke kalde synden ved sit rette navn, så kunne der godt være noget kirkegang, for om de sagde, at vi var alle syndere, det kunne godt tåles, for det havde vi læst, men med den bemærkning, at vi var jo ikke værre end andre, - når blot vi måtte holde os i flertallet og ikke komme ind på enkelt mands hånd, så var præsten såmænd en rar og fredsommelig mand, så vankede der af og til en tyk og dejlig Pighvar, store fede ål eller en nydelig fin blank Havørred til præstens køkken. Pastor Engbjerg drog fra os til Hjerm, der var vi nogle troende mennesker engang i besøg hos ham. Å, hvor var han glad. Han var enkelte Gange i besøg på Klitten, ved disse besøg mindes jeg engang han prædikede i Haurvig Kapel, at han drog et minde frem fra den tid han var præst på Klitten. Han blev kaldt til en 88 årig mand, som skulle dø. Ja, så spurgte Præsten jo, om han havde noget skjult, som han ønskede åbenbaret. Ja, sagde Manden, da jeg var 26 år gammel, var det en stormfuld nat jeg gik ved havet, så kom jeg til en mængde Vraggods, - der var sket en Stranding og Skibet slået i Stykker til Pindebrænde, men iblandt vragstumperne fandt jeg en mand i meget forkommen tilstand. Jeg antog, at det var kaptajnen, for da jeg undersøgte ham, havde han en stor pengekat om livet. - Jeg slog ham ihjel for at komme i besiddelse af alle de penge, og så fik jeg ham godt begravet oppe i klitterne, uden at det nogen sinde blev opdaget. Stakkels gamle mand, gået med den byrde på sin samvittighed i 60 år. Hvad gavner det et menneske, om han vandt den ganske verden, men måtte bøde med sin sjæl, eller hvad kan et menneske give til vederlag for sin sjæl -

I gamle dage var der mere af nøjsomhed og Gudsfrygt, som det er i vore dage. Vi børn fik et stykke sigtebrøds mellemmad hver søndag og i juledagene, men ellers ikke. Brød bagt af rugmel fik vi altid nok af, og dengang var det ikke skik og brug at få rug sigtet, undtagen til julehøjtiden. Melhandler var der ingen af. Når vi skulle bage, så havde mor en Them, som den kaldtes, og så themsede hun noget fint mel af rugmelet til en 3-4 kager, og så hvedemel til 1 kage, og resten af rugmelet til 14 a 16 store brød til en 14 pund stk.-

Julebagning var jo en undtagelse, da skulle der jo bages meget, 2 dage og nætter med, tog det jo altid, for julebagningen skulle jo gerne slå til til påske, og i fastetiden var folk i reglen meget sultne. Og et stort forbrug skulle anvendes til de store gilder i julen. En mand blev engang spurgt: "Hvor mange kringler bager I til jul?" Han svarede: "1100 kringler, foruden snitter og sød kager". -

Ølbrygningen foregik også i stor stil. Vi bryggede i reglen 2 tønder øl, en mindre god og en rigtig god. Til julegilderne måtte der ingenting spares. Øl og brændevin og tobak var artikler, der blev brugt meget af i denne tid. Masser af mennesker stimlede sammen til sådant et julegilde, de fleste var budne fra Årgab, Haurvig og Bjerregård, og indtraf det, at det var efter Helligtrekongersdag, at gildet afholdtes, så var disse julegilder jo fået ende på oplandet, og så havde en del, især unge, travlt med at komme til Klitten for at være med til festen. Der kom både fra Lønne, Hastrup, Bork, ja, Hemmet, hvem der havde lidt bekendtskab, så der undertiden kom 20-30 stk., som ikke var budne. Der var her ingen, der følte katepine ved at gå ubuden. Aftenen før havde Husmoderen tillige med Hushjælp travlt, kaffebønnerne skulle jo brændes, sirup og brændevin skulle blandes sammen til damerne, og ca. 30 snese sigtebrøds mellemadder godt pålagt med friskkærnet smør og pålæg med godt fed kød af 3-4 års beder, og rullepølser og frisklavet sødmælksost. Det var naturligtvis dans og kortspil, det gik løs på til sådanne julegilder.

En nedarvet skik fra Fædrenes tid, folk var i denne tid så danselystne, både gamle og unge, i de 3 sydligste byer på Holmsland Klit, at et lille barn, det første det skulle lære, når det kunne gå, det var naturligtvis at danse, det måtte ikke ske, at når de blev voksne, de så ikke var gode dansere, især da pigerne, hvis de skulle blive siddende på bænkene og tørre Malt, som det spottende lød. Det var den største skam, som der snart kunne overgå pigerne. Ligeså gav det sig også til kende hvor stor en plads det havde hos nogle af de gamle, således var der en mand fra Haurvig, han gik gerne i Høstens tid til Årgab til Musikkanterne, som boede der og fik sin Julegilde bestilt til 4. Juledagsaften,

så kunne han da sove rolig for det. Ved at se lidt nøjere på den julestemning, som der fandt sted, så kan man snart se, at det var i Vankundigheds tider. Samtalerne drejede sig om verdslige ting, og hvem der kunne sige de vittigste ting, blev naturligvis aftenens store. Tudser i form af de afskyeligste Eder og Forbandelser og rådden snak fløj ud af munden imellem hverandre, lig store Snefog i Snevejr. Djævelens navn blev der kaldt på ustandselig, men i Jesusnavnet, som der blev holdt fødselsdag for, havde ingen brug for.

Underligt at se, hvor Jesu Langmodighed er stor.

Før jeg skriver mere, må jeg tilbage til mine barndomsdage. Fra 7 års alderen gik jeg i skole fra Oktober til April, vore Bøger skulle vi lære udenad. OOk, hvor var det godt, - nu jeg er gammel kan jeg huske meget af min Børnelærdom, - Jeg husker så tydeligt, at noget af det første jeg lærte som Barn var dette: Vi skal over alle ting frygte, elske og forlade os på Gud. Ja, vor Børnelærdom var ret og god nok, og jeg troede også på at det var sandt, men det var jo død tro uden Ånd og Liv. Da jeg så blev konfirmeret, så ville jeg og skulle da også, som naturlig var, være fisker, så jeg begyndte min Løbebane som anden Fiskrejler med en gammel fisker Jakob Jensen, han kaldtes altid stam Jakob. Dengang var der ingen fiskehandlere, så vi sejlede ikke meget til Ringkjøbing, men derimod til Stauning, Hemmet og Bork. Dengang kunne Bønderne spise fisk, omtrent hver gårdmand fik hvert forår et halvt el. hel læs fisk. Det var nemlig havfisk, Hvilling og Torsk. Prisen på torsk var dengang 50 øre pr stk., over 10 pounds ellers 2 for én. Prisen på Hvilling var 25 øre snesen, men somme tider 25 stk. Og så var der en mængde Skulder op til 4 pund stk., men det blev altid talt med som Hvilling, - Rokker, Søkø og Ørred gik altid gratis med, som brændevinsfisk til Bønderne. Ja, sådan begyndte min ungdom. Da jeg var 18 år kom jeg til Nymindegab som fisker. Der var jeg 2 forår fra 1. april til 24. juni, da var den fiskesæson omme, vi logered hele tiden i disse meget omtalte boder. Så var 2 forår i Nr. Lyngvig, hvis bådfører var den meget bekendte, dygtige Chr. Thygesen, en rigtig type af en Vesterhavsfisker, der boede vi også i boder, bygget op i de yderste Havklitter. Da jeg så var 22 år blev jeg på sessjonen indkaldt til Marinen og jeg fik ordre til at møde på Logiskibet "DRONNING MARIE" den 29. marts 1872. I den første halvdel af marts havde vi en dejlig mild forårsvejrså Holmslands Rusefiskere, ja også fjordfiskerne fra Klitten og os med havde alt vor fiskegarn, silderuser sat ved Skodbjerge i Sønderfjorden og på andre Fiskepladser. Jeg husker, jeg rejste hjemmefra d. 18. marts til Holmsland til Plousgård, hvor deres søn Christen skulle møde samme tid og sted som mig, og så ville vi følges ad, men så denne nat gik vinden om i Nordøst og begyndte med Snestorm og hård Frost og det blev ved til 8 dage ind i april. Ringkjøbing Fjord var fuldstændig tilfrossen, så at alle de kostbare Silderuser var næsten ødelagt, det gav et dårligt udbytte dette år for Fjordfiskeriet. Uden store forhindringer kom vi til København og fik os plaseret på "DRONNING MARIE", hvor vi de første dage blev til Snekastere, og så blev vi begge to udtogene til sygeplejere. Vi kom op på Rigshospitalet og skulle gennemgå en kursus i 3 mdr., så i Juni måned d. 6. hejstes der kommando på en Eskadre på 5 pansrede Kanonbåde og jeg kom ombord på "ROLF KRAGE". Togtet gjaldt blot her i de indenrigske Farvand, vi blev så perminteret d. 14. September samme år, men det som jeg lærte ved sygeplejen har jeg haft godt af hele mit liv, både hjulpet mig selv og andre ved forbindelse og ved Bullenskab. Da jeg kom hjem skulle der jo rigtig sættes kraft på fiskeriet, vi fiskede i nogle år tilfælles med Ole Jørgen, en søn af Jens Jørgen Olesen, som boede lige syd for os.

Han var en dygtig fisker, han var ikke bange for vand, jeg så ham aldrig bange, om så også vi var på havet og det begyndte at vende det hvide i Øjnene og Søerne brød på Revlerne. Vi fiskede sammen i mange år og fiskede godt. Jeg havde en yngre broder, som blev konfirmeret i 1872, han hed "Kræ Krænsen", men var døbt Chr. Chr. Sørensen. Og da vi nu gik til 1874 og han fiskede hjemme, så ville vi selv fiske. Men allerførst skulle vi have en dygtig sejlboat bygget. Sognefoged Jens Pesen var jo en dygtig bådebygger, og så blev en bestilt hos ham og som blev bygget i 1873. Arbejdet blev mest udført af hans dygtige og solide Mestersvend Peder Åe, som boede i mange år i Vesterlund. - I de sidste år har han og hans hustru boet hos deres søn i Obling. - Han er død nu for en måned siden. 88 år gammel. Båden blev bygget af Eg og Kobber-klasket, den var en del mere drægtig som de almindelige Rusebåde dengang, da den var beregnet til Fragtfart med Strandingstømmer, hvoraf vi i forårstiden befordrede en hel del, både pr. båd og så i store Tømmerflåder. Det var en dejlig solid båd at sejle med. Den eneste Sejlsport, der fandtes dengang var, når der kom andre sejlere, som man

kom til at slutte følgeskab med. Indtraf Følgeskabet med én af Holmslands Rusebåde, så måtte der gives nøje agt på, at det hele var som det skulle være, for de var ikke så nemme at plukkes med. Sejlene måtte strækkes i Fallerne og i Hals og Skøder måtte Skærpes og Sværdet måtte stå på sin bestemte plads. Disse Rusebåde fra Holmsland var jo Fjordens bedste Sejlere og flot udstyret i alle måder. Med svage vinde kunne vi vanskeligt følge med, men når det blæste op til stiv Kuling og vi havde godt ballastet, så kunne vi nok på både den ene og anden måde se agterud. Den lå så ualmindelig støt, så at man altid var tryk. En god Sejlbåd til Fjordfiskeriet var dengang en Hovedbetingelse, men nu da vi skulle selv stille alle redskaberne op, både til Hav og Fjord, så var det en kostbar historie. Da Fader var en gammel Havfisker, så lavede han ”Bakkerne i stand, han lavede selv ”Tausrolle” og ”Kajrolle” og ”Rebrolle”, så han havde nok at gøre Vinteraftnerne. Min Broder og mig skulle jo have lavet Silderuserne i stand, vi havde 16 Silderuser, og alt arbejdet som dertil fordredes, måtte vi selv gøre. I Førstningen blev alt Fiskegarn lavet af Hamp, som Fader købte hos den lille solide Rebslager C. Frederiksen i Vesterstrandgade. Forbruget var gerne hvert år 8 L-pund eller ca 128 pund. Vi sled jo vældig i at få det færdigt i rette tid, for om Efteråret fiskede vi jo når vejret var godt, ellers havde vi jo travlt med Strandingsarbejde, og så kom jo Julen og den var jo lang, men nu går vi lige til den 15. Januar 1874, så skal Julesjoven være af kroppen, for så er det ikke for tidligt at tage fat med fuld kraft. ---

Skulle jeg i denne forbindelse male et Virkelighedsbillede af, hvordan en sådan arbejdsaften tilbragtes hjemme hos os?

Det var særlig i Sovekammeret, som jo også var Spisestue, hvor arbejdet foregik. Stuen var i den vestlige ende af Huset, i den vestre fag ca 3 alen bred, 2 Alkovesenge, så var resten af stuen vel 5 alen lang og 4½ alen bred, der var et Spisebord på 2 alen lang, og ved den nordre side stod en Slagbænk og et stort Mælkeskab. I den østre væg var indmuret til Skorstenen en lille bilæggerovn, som havde sit fødselsår 1777 indstøbt på forpladen. – På dette tidspunkt var tranlampen afløst af en Petroleumslampe med en smal væge, som jo gav svag belysning. Fader havde i Forvejen købt en stor Kohud af Garver Junge, Ringkjøbing, -- og Skomager Willer, Ringkjøbing, - Fader til den senere bekendte Missionspræst Willer – var ankommen og i gang med at sy store Vadestøvler af det sværeste af huden, og så derefter gik han over til støvler og sko og reparationsarbejde. Han havde sin plads i det sydvestlige hjørne af stuen, ved siden af ham sad Fader ved sin store Rok, hvor han tvandt de forskellige Hamptråde sammen til Fiskegarn. An Skrædder havde sin plads ved Hamprokken ved den nordlige side, hvor hun havde stangen med Hampen surret på, og den gik fra Gulv til Loft. Min Broder og mig sad ved border og lavede ny Fiskegarn, og så havde vi 2 sypiger til at sy nyt Tøj, både til os Mandfolk og også til Moder og til min søster Ane Christine, som var 6 år yngre som mig, hun vævede fra morgenen til aften, hendes vævestol stod i det nordøstlige værelse i Stuehuset. Moder var mest fast stationeret i Køkkenet, og hun havde sandelig ikke den letteste post. Om aftenen kom der jo tidt Fremmede, og alle skulle de jo have Kaffe og Kaffeponser, - nu var det jo altid skik, at hvis det var mænd, så fulgtes Fader altid med dem udenfor. An Skrædder sad jo ved Rokken, og Fristeren kom til hende og modstå sådant belejligt Øjeblik kunne hun ikke, i en fart var hun på benene og hen til bordet, greb brændevinskaraffen, som der var en glasprop på og sagde: ”Læ vos da fo de skit å æ buer, - de ka aller go med de skænken punser te enhver ti”. Når så hun vendte sig om for at sætte flasken på Hylden, så kunne vi jo høre hun slurkede og proppen klirrede, men så var hun jo i fint humør. Enkelte gange var min broder og mig også så uartige, at vi sværtede Flaskemundingen til med en brændt korkprop, når vi så kom ind om aftenen, så havde hun jo en sort ring om munden, men så altid i strålende humør. – Der var jo en masse ting som skulle ordnes, Rusestager skulle saves ud af planker eller spir. Dette arbejde besørgetes af Snedker Ole Mjøken, Bjerregård. At efterse vore fartøjer besørgetes Johannes Jensen, Sdr. Lyngvig, som dertil var meget solid. Vore Sejlgrejer holdt vor Morbroder Chr. Olesen, som var gammel sømand og dygtig til det arbejde. Sejlduget købtes ved strandingsauktioner, Prisen var gerne 25 øre pr. alen for godt sejldug. Når vi skulle have alt Rusegarn tjæret, så skulle det udsættes til det en dag i februar blev rigtig fint vejr, for alt garn skulle jo vrides op i kogende tjære af gryderne, og som hjælpere til dette stykke arbejde skulle man have udsøgte Karle med hænder, som kunne tåle ikke så få varmegrader, det var en streng Dag, men det gik i Reglen med skæmt og godt Humør. Efter denne dag blev arbejdet udendørs, det var jo et stort arbejde at få de 16 Silderuser gjort hel færdige så vi kunne komme først

på de gode Fiskepladser. Der var jo mange Bådelaug, som fiskede ved Skodbyeerge, fra Holmsland fiskede dengang "Kræ Ferring", Jørgen Opstrup og Chr. Strandsbjerg, de var fiskere, som man altid måtte regne med, da de altid havde 1. klasses Fiskegarn. Så var der jo en hel del fra Klitten, som også fiskede fra Skodbyeerge, så der var stor Liebhaveri og Rift om de gode Pladser. Som Holmslandsfiskerne var dygtige Rusefiskere, så var de også foran os ved at sælge deres fisk i Ringkjøbing, - de havde deres Kunder fra det ene år til det andet, så vi Fiskere fra Klitten snart ikke kunne sælge Fisk af Betydning, så længe Holmslandsfiskerne havde noget. Men så på engang fremstod der en fhv. Købmand P. Jørgensen, som fik Interesse for Fiskehandel, og det viste sig snart, at her var Manden med Mulighederne til at drive det til noget stort, det tog ikke lang til før hans navn som stor Fiskeeksportør var kendt langs den Jydske Vestkyst. Han foretog gerne hvert år ved Februartiden en Tur Klitlångs og opkøbte snart det hele Fjordfisk som fiskedes af Klitbofiskerne, ja også en hel del Havfisk. Priserne var ikke store. Silden kostede i April Måned 50 øre pr Ol og i Maj og Juni 35 øre pr Ol. Skrupper var ikke Salgsfisk om Foråret, så de anvendtes mest til Gødning. Store Ål kostede 25 øre pundet og Ørret 50 øre pr pund, Laks 1 Krone pundet, Torsk 40 øre pr stk. og Hvilling 1 Kr pr Snæs. Vi handlede altid med ham, så han fik det hele som vi fiskede. Når Vejret tillod det var vi gerne til Rusesletten hver anden dag og i Ringkjøbing hver anden dag. Var det undertiden en varm og streng dag på Fiskepladsen, så var det sandelig mange Gange ikke lettere i Ringkjøbing med at få Fisken solgt. Jeg mindes så tidt en sådan dag sidst i April eller først i Maj i 1874, at vi kom sejlene om Morgenen til Ringkjøbing, vor Fiskefangst var cirka 120 pund Sild tillige med en del Havfisk. Vejret var fint Havvejr og Sildestimerne havde ret slået sig løs de foregående dage over hele Fjorden, hvor der jo også den gang var lange rækker af Ruser i den Nordlige del af Fjorden, Den længste var "Nordbo Række", den begyndte hvor Sluseanlægget ved Hvide Sande nu er og helt udad mod Vælling Bugt. Vi kom altså til Ringkjøbing, det var før den tanke var tænkt, at der skulle blive Havn og Bolværk og Kaj. Vi grundstødte i cirka 1 meter vand og der ved Byen og der var jo en hel Flotille af Fiskerbåde, deriblandt 3 af de gamle Havskibsskippere over fra Sdr. og Nr. Lyngvig med en 3 Las Torsk og Hvilling i hver, og så var der jo mange Rusebåde med fuld Last. Både fra Sønderfjorden havde Lastrummene fyldt helt til Tofterne. En del Landprangere, som havde handlet med fisk var også mødt op og de blev båret ud til Bådene på Fiskernes Ryg, hvor Handelen så blev afsluttet. Vi var jo glade for at vi havde vores Fisk solgt. Men P.Jørgensen havde også travlt sådan en dag, først på Kontoret og så til og fra Telegrafstationen da der jo ingen Handler kunne ske dengang pr Telefon. Ja, og Vognmand Mogens Danielsen han havde også travlt med at køre alt Fisk til Banegården, da Pladsen jo helst skulle være ryddet til Aften, ja sådan en dag kunne give meget Hovedbrud tillige med legemlig Arbejde, så det undertiden var værre og sværere at få Fisken solgt som at få den fisket.

Det første Bundgarn, der blev sat i Ringkjøbing Fjord, anskaffede jeg ved Fisker Mads Hvas, Harboøre, han kom selv til mig og hjalp mig at få den sat rigtig, men jeg erfarede snart, at det var et Redskab, der var værd at fiske med. I Halvfjerdserne var der jo ingen Åluser eller Ålebundgarn, men der var en Rigdom af Ål, så i August og September fiskede min Broder og mig mange blanke Ål, om dagen glibede vi og om natten trak vi dem i Sandvod, vel at mærke ikke uafladelig, men når Vejret dertil egnede sig. Vores Fiskepladser med Vådedragningen begyndte vi gerne på lidt efter Solnedgang ved den yderste Pynt på Chr.Nielsens Eng og så langs med den vestlige side til Krigshavnen, så begyndte Dagen gerne at grye. Fangsten var for det meste ret god helt op til 60 snese blanke Ål. Når vi så kom Hjem, blev der sat fuld kraft på med at få dem rensat og saltet, så henimod aften blev de fæstnet ved Halerne og så hængt op på stænger i vor store vide Skorsten, hvor Mor så blev stationeret til at holde en vældig Røg ved lige under dem med dertil udvalgt Materiale til Kl 2, så var de dejlige stive og blankt brunede så de egnede dem lige til Ristning. vi bundtede dem så sammen 12-14 stk i hver bundt og så pakkede i kurve og så af sted til Ringkjøbing, når vi så kom derop blev bundterne lagt på Slagtertruge, så havde min Broder og mig Byen udstykket i 2 kredse og så af sted omkring i Baggårdene til Køkkenerne, vi var jo godt lokaliseret. Prisen var 1 kr pr bundt, det gav god fortjeneste, men i de tider måtte man jo ikke se på Arbejdet eller sliddet, men stadig fremad det var jo også den eneste måde det kunne give Fortjeneste på den Gang, for Ålehyt-fade kendte vi ikke og der var ingen, der ville købe den Slags Fisk levende, der var ingen Export af den Slags.

Forinden jeg slutte mine Fiskeerindringer, skal vi lige have et lille stykke om Laksen, den har jo altid været efterstræbt, også i Halvfjerdserne. Hvor den bedst kunne fanges, var jo ved den Øster Side af Dybet helt ned til St. Mjøl, men der var jo for mange Ruser til Pladserne, så man tidt havde små Change. N.L.Olesen som dengang fiskede fra Haurvig, forsøgte så at gå længere mod Syd, hvor han indtog Pladserne ved Nord Pampus, det viste sig snart, at det var meget lønnende. Så sejlede vi til Sønder Pampus fra den øster side imellem Gjødelen og Hans Lønnes Pold, det gav til tider fine resultater, jeg husker da engang at vi havde 5 Laks og de var store, ingen under 12 pund og så helt op til 24 pund i en Ruse. Men der kom også snart flere Liebhave, og det var jo før Fiskerivedtægternes tid med Afstandsbestemmelser, så det gik lidt hårdt til, når Rusesætningen foregik og sådanne opgør skulle gerne ordnes i Ringkjøbing, hvorfra man siden havde en del mørke og triste Minder.

Naar de mødte i Pladsen, naturligvis havde de forskellige Naturer, men alle så måtte de gennemgå en skole, for mit Princip har jo altid været "at rask må det gaa". Hvem der var lidt langsom i Vendingen led jo ikke så lidt under det, før det lærtes at komme i det rigtige Trit. For det vi altid maa komme i hu, det var før Teknikens Tid. Ingen Cykle, ingen Biler og ingen Motor, alt skulle besørages med legemlig Kraft, hver Morgen vi stod op af vor Seng, var der altid en mængede Ting der skulle forrettes inden Aften. Var det Havvejr, så man først på Havet og så på Fjorden og måske til sidst til Ringkjøbing. "Og rask skulle det gå" alle vegne, om det så var ved Bordet ved Måltiderne. Der var altid nok at spise og drikke, men Tiden var jo begrænset, så de fik snart lært at bruge Hånd og Mund og så lade Snakketøjet ligge stille til ved Lejlighed. Ja enkelte af dem havde vi og om Sommeren, vi havde jo ikke så lidt Eng hjemme at få bjerget, og så havde vi som regel 3 Parceller på Tipperne og når Høst skulle bjerges der, var det også med et vist Tempo. Det hele skulle slåes af en Gang, fordi Rivningen og Hjemsejlen så kunne gå derefter. Vi stillede gerne en hel Kolonne når vi kom til Tipperhusene, og når vi havde fået alt på Kroppen, Hølerne og Riverne og de store Stenkrukker og Skægsmænd med Drikkevarer, og de store Madkurve fyldt til en halv Snes Mennesker i en 2 a 3 dage, så gik det i rask Tempo til den østlige Ende på Fuglepollen, og så derfra til underlandsparcellerne paa den vestlige Side af Tipperne, saa forstaar vi nok, at saadant et Regiment gik ikke ubemærket hen. Jeg kan jo nok huske enkelte Navne, som var med, som store Enevold, Laurids Tærsker, men ellers husker jeg dem ikke alle. Der er nogle døde af dem, som har tjent hos os, men mange har besøgt os siden og udtalt, at de havde alle været glade for det Kursus, som de fik da de tjente hos os altid rask fremad! Intet Marsch paa Stedet. De var alle sammen raske og stoute Karle. Jeg var glad ved dem alle, vi skiltes altid ad som gode Venner.

Vi går lidt fremad i tiden til hen i Firserne, da blev det moderne at Havfiskeriet skulle foregaa sejlede, vi anskaffede os saadan en Sjækt til 4 Mands Besætning. Og saa samtidig blev der mere Efterspørgsel efter de gode fede Kuller paa denne Periode, hvor Kulden var dominerende. Et Firma fra Hamborg opkøbte vore Fangster til 8 øre pundet leveret paa Ringkøbings Banegaard, og saa kunne vi gaa til Konsul Høy med Vejesedlen og faa vores Penge. Efteraaret 1888 havde været meget blæsende med ustadigt vejr og til Tider stormende helt til 8 Dage ind i December, men så klarede det op. Vinden drejede mod Øst og fik Udseende til Vinter. Der blev set til Havet og det viste sig, at det slettede godt af.

Om Natten Kl. 2 trommedes alle op, Esningen tog sin Begyndelse, Maddingen bestod af Brislinger, Lever og Madsvinstarmer. Kl. 3.30 fik vi Kaffe med adskillige Rugbrødsrundtenommer, Lygter blev renset og Vinduerne godt afpoleret. Bakstilladserne kom på Ryggen og Bakkerne sat derpå. Øldunken og Melmadtrøsten skulle jo også med. Jeg fik Lygten i Hånden og gik rask forud, hele Troppen fulgte efter indtil vi kom til Havet og fik aflæsset. Båden stod oppe i Klitterne, den blev båret ned i en fart. Ballasten blev skovlet i og Bakkerne sat på Plads, Årerne blev lagt ud, og det tog ikke lang Tid, før vi var i fuld Gang udefter. Vi sejlede vestud ca. 2 Mil, da fik vi flere Lygter at se fra andre Fiskere, som allerede var derude. Vi satte vores 14 Bakker S.V. ud, da Vinden var S.Ø. Kl. 8, da det gryede af dagen, kastede vi Anker og spiste vores Mad, før vi skulle til at dreje Bakkerne ind, det gik for resten let, da vi brugte Sejl til Hjælp. Kl. 1 havde vi vores Bakker indenbords med en pæn Last på ca. 1000 pund gode Kuller, men da Vinden var lidt imod, måtte vi krydse og nåede Landingspladsen i Skumringen. Fader holdt ved Havet med Vognen, Fisken blev læsset på, Båden blev båret lidt af Havet, Bakkerne kom på Ryggen igen og hjemad gik det strygende, for at få

Livet fyldt men god varm Mad. Så skulle Fisken renses og vaskes, pakkes t Kurve, køres i den store Sejlbad, som lå ved "Skelhagen" for at gå til Ringkjøbing. Dette Havvejr blev ved i 14 Dage, så gik hver Dag, som den første – et dejligt fint Resultat lige indtil Jul. Underligt at tænke på nu bagefter, hvor Gud var god ved os altid rigeligt, og velsignede os altid rigeligt. Ligeledes gav han mig hvert År på min Fødselsdag ja i flere År i træk den 6. Maj en Laks, og der var en som vejede 39 pund. Så man skulle synes, at det var underligt, hvis hans Godhed ikke kunne lede os til Omvendelse, men tværtimod, det gjorde den ikke.

Vi går en lille Tur frem i Tiden til 1896, da havde vi fået en Præst, Pastor Needergaard, en god mand, som talte i Ånds og Krafts Bevisning. Hans forkyndelse var altid om Synd og Nåde Frelse eller Fortabelse, men det prellede altid af på mig, med det verdslige og vantro Sind, et brud i Samvittigheden af og til, følte jeg nok, men det blev altid derved. Denne Verdens Fyrste havde mig tilligemed det store allerstørste Flertal sådan lænkebunden, at det var umuligt selv at få dem sprængt, og ham som alene kan Lænker løse, ham flyede vi for, så langt som muligt. Jesus Kristus naglet til Golgathas Kors for vore Synder, var for os til Forargelse og Dårskab. Vi var jo som Menigheden i Laodicea, vi syntes at vi var rige og fattedes intet. Vi havde ikke været i Dybden af vor Hjertes Fordærvelse og fået at se, at vi var elendige, blinde, fattige og nøgne. Nej, vi havde det, som vi synger i en Sang: Jeg gik i Blinde, jeg lå i Døden, og Mørkets Fyrste holdt mig ganske fast. Der skulle jo en kraftig Røst til at råbe os op. I Apostlenes Gerninger 9. Cap. Ser vi en Mand Paulus fra Tarsus, han fnøs også mod alt, hvad der var helligt, men så kom Dagen, da Jesus selv ville tale med ham, det var udenfor Damaskus' Porte, han var kommet for at føre både Mænd og Kvinder, som elskede den korsfæstede og igen opstandne Frelser, Jesus Kristus bundne til Jerusalem. Ved at se Lys fra Himmelen omstråle ham, faldt han til Jorden, og Jesu Kristus' røst lød: Saul, Saul hvorfor forfølger du mig? Det vil blive dig hårdt at stampe imod Brådden. Saul spurgte, Hvem er du Herre? Jesus svarede: "Jeg er Jesus, som du forfølger". Vi ved jo nok hvorledes det gik til, at Saulus omvendte sig til Jesus, og blev en Paulus, et udvalgt Redskab til at forkynde Evangeliet for Hedningerne.

Den 1. April 1896 oprinder, og det er ligesom, at det er den Dag, at Jesus har lagt sin Plan, at da ville han selv tale, for at det kunne blive hørt. Fra Morgenstunden var det en dag som de andre. 2 Fiskerbåde fra Sdr. Lyngvig og 2 fra Årgab var jo allerede på Havet, disse Både havde en betydelig større Drægtighed, end dem vi fiskede med. Om middagen blev Himlen overtrukket af svære Stormsnyer, og Havet var på Tærne med det samme, og Stormen brød løs og tilligemed var Havet i voldsomt Oprør. Den Dag glemmer vi aldrig på Klitten. Mange gamle Mænd, Kvinder og Børn var ved Havet den Dag, og flere Hustruer var på knæ i Bøn til Gud, om at deres Kære måtte komme vel i Land. Ja den Dag talte Gud selv til os og det var højt, så det kunne høres af alle os, som gik ved Stranden. Stormen kom fra N.V. og endelig var alle 4 Både i Syne. Som ved et mirakel, landede de 2 fra Sdr. Lyngvig og den ene af dem fra Årgab også helt godt, men da den anden fra Årgab skulle over anden Revle, blev den indhentet af en voldsom høj Bølge, som så ud til, at slynge den omkring, så den forsvandt i et nu. Faderen til den der førte Båden, var på Stranden og skulle se sin eneste Søn drukne, græd og råbte til Gud og sagde: at det der skete her i Dag var for hans Skyld, fordi han ikke ville omvende sig til Gud med det gode, skønt Gud havde kaldt på ham så mange gange. Af Bådens Besætning på 5 Mand, druknede de 4, men den femte en ung gift Mand, havde fået fat i en Åre, som han klamrede sig til og kom også ind i Nærheden af Landbrændingen, der var Understrømmen udad så kraftig, at han ikke kunne komme så tæt på Land, at han kunne bjerges. Strømmen bar Syd på, hvor han så avancerede. Mange Mænd fulgte ham helt ude i Havstokken med reb om Livet men de kunne aldrig komme ham så nær, at de kunne få fat i ham. Endelig, da han havde tilendebragt en Længde på en halv Mil ved Åren, kom han så nær, at de greb ham. Han var helt sanseløs og i forkommen Tilstand. Han var søn af Ole Jørgen, og det var lige Vest for sin Faders Gård, han kom i Land. Han blev kørt hjem og blev igen rask efter Turen. Han lever endnu og er et troende Herrens Vidne.

Fra den dag blev der Vækkelse på Klitten. Vi var mange, som omvendte os til Jesus i Mdr. Juni og Juli 1898, så vi blev et lille Samfund. Ja ved Korsets Fod hos Jesus, der fandt mit Hjerte Fred, og aldrig mere vil jeg gå fra det sikre sted. Ja der fik jeg Troens fulde Forvisning på at også Jesus havde betalt alle mine synder med sit Blod og skænket mig alle mine Synders Forladelse, og det var jo det, at vi så mange der var blevet omvendt, gerne ville forkynde og vidne, at det havde han gjort for

hver eneste på Klitten. Vi samlede så skiftevis i vore Hjem for at dele Guds Ord med hverandre, men stadig drøftedes Spørgsmålet om at bygge Missionshus, hvor vi altid kunne samles til Bøn og Samtale om Guds Ord og lovsynge Herren vor Gud. Vi var jo få, og vores Penge var små, som vi ikke fik mange af, men Udfaldet blev, at vi byggede et Missionshus i Haurvig i 1899 i Jesu Navn, at det måtte til Guds Ære og til Menneskers Frelse. Huset er betalt for længe siden. Hvor har vi høstet Rigdomme af Velsignelser i dette Hus, både ved vore store Møder og ved vore små Samtaler og Bedemøder og Søndagsgudtjenester og Møder for de små. Altid har Jesus været iblandt os ved sin Ånd og vedkendt sig Gerningen og stadfæstet Ordet ved de medfølgende Tegn, at flere Familier er blevet lagt til Menigheden og ladet sig frelse ved Korsets Blod af uforskyldt Nåde. Således, at der nu er et stort Samfund i de 3 sydlige Byer syd for ” Hvide Sande ”. Biskop Brorsons dejlige Salme nr. 484 i Salmebogen rinder mig i Hu, og jeg synes bestemt, at jeg finder mig selv, tilligemed flere andre af dem jeg levede iblandt før den 1. April 1896 på det Billede, han maler i andet Vers:

Onde vi vare og døde som stene
kolde som Marmor og hårde som Stål
det var din mægtige Styrke alene
som os fik reddet og nåede sit Mål.
Lad os ved Ånden i Ordet fornemme
Frelserens levendegørende Stemme.

Ja vi føler dybt vor Synd, at der skulle så meget til, for at knuse os, som det der skete den Dag. Indtil vi turde bøje os ind til Gud og sige med Jeremias, Herre, du blev mig for stærk, du taledede højt til mig, og jeg lod mig overtale. Lykkeligste Stund i hele mit Liv. Ja

Engang leved' jeg for Verden.
Men nu lever jeg for Gud
Aldrig aldrig har jeg angret
At jeg adlød Jesu bud
Underfulde dybe fredag
Som nu fylder Sjæl og Sind
Aldrig kendte jeg den før
Jeg min Jesus lukker ind.

Det er godt at komme til Jesus som en fattig Synder, for han har råd derfor. Apostlen Johannes skriver i 1. Cap, 7. Vers, at Jesu Christi Guds Søns Blod renser fra al Synd og i det 9,4 skriver han ”Dersom vi bekender vore Synder, er han trofast og retfærdig”, han forlader Synderne og renser os fra al Uretfærdighed. I den gamle Pagt siger Herren til Esajas ” 43 Cap. 25: Jeg, Jeg er den som udsletter dine Overtrædelser for min egen Skyld, og jeg vil ikke mere ihukomme dine Synder” og i 44 Cap. 22: ”Jeg har udslettet dine Overtrædelser som en Tåge, og dine Synder som en Sky, vend om til mig, thi jeg har genløst dig”. Og han er trofast, det gælder også dig og mig.

Når snart jeg nærmer mig Hjemmets Kyst
Og sidste Vagt, jeg har døjet
Og Tågen letter, og alt er lyst
Den sidste Kølfure pløjet.
Jeg skuer Portenes Perlerader
Jeg hører Englenes Myriader,
Som hilser dig velkommen hjem.
Jeg kaster Anker i Himlens Havn.
Farvel I farlige Veje,
her skal jeg hvile i Jesu Favn
og evig Fred jeg skal eje.
Og kendte Stemmer kalde

til Lammets Ære de synge alle
og skal også synge med.
Lammet, Gudslammet, dets Vunder og Sår
Æren og Prisen i Evighed får.
Amen Halleluja Amen.

Da jeg var 80 År, begyndte jeg at skrive lidt om min Livsvandring her på denne Jord. Da jeg blev 84 År, blev jeg pludselig så svækket på mine Øjne, så jeg nu i syv År ikke har læst i nogen Bog eller Blad. Blind er jeg Gud ske Tak ikke. Men der er meget, jeg har glemt. Ak ja, nu er jeg en gammel Mand; lever jeg til den 6. Maj 1941, bliver jeg 92 År, og syg er jeg ikke, men svækket og træt og mæt af Dage. Og når jeg nu vil prøve, at tænke på gamle Dage derhjemme i Årgab for 40-50-60 år tilbage, da vi havde med så meget, at gøre både på Land og Vand, så er det hele næsten som en Drøm. Men nu vil jeg alligevel prøve at se tilbage på mine unge Dage. Jeg har været gift to Gange. Få år efter jeg blev gift første Gang overtog jeg mine Forældres Hjem, hvor vi så gav Mor og Far Aftægt. Samme sted har jeg så boet i 78 år. Før vi rejste til Esbjerg, solgte vi alt; vi havde 12 Kreaturer, 2 Heste og 40 Får. Da jeg var 26 år, blev jeg gift første Gang med Ane Marie fra Haurvig; vi var gift i 15 År og havde 7 Børn, Søren Jørgensen, Laust, Kirsten Marie, Oline, Inger, Clausine og Jahnina, som var to Måneder, da hendes Mor døde af Tarmslyng efter 3 Dages streng Sygdom, men hun er i Himlen, for hun elskede Jesus, det ville jeg ikke dengang og det blev svære Dage for mig. 7 ukonfirmerede Børn, det var ikke let, og det gik, som det bedst kunne. Jeg blev ikke omvendt, Gud kaldte på mig, men ikke nu, men en anden Gang. Noget skete med mig, jeg ville forbedre mig, ikke spille så meget Kort eller danse eller drikke så meget, så ville jeg en anden Gang omvende mig. Skulle jeg senere have en Hustru, ville jeg helst have en, der var lidt Gudfrygtig, især for Børnenes Skyld, men blot ikke for meget. Så fik jeg fat på en Pige fra Lønborg, som havde en hellig Mor, hendes Navn var Ane Kathrine, og hun vovede, at gå ind til mig og være som Mor for de 7 Børn. Bedre Mor kunne de heller ikke have fået det siger de selv i Dag. Vi har nu været gift i 49 år, når vi kommer til den 10. Februar 1941. Vi blev gift den 10/2 1892. Vi blev begge to først omvendt, da den store Vækkelse efter 1896, som jeg før har omtalt. Nu må jeg igen tilbage i Tiden. Mor havde 7 Børn, at begynde med, og så fik vi 10 til, det blev så 17 Børn i alt, men Gud ske Tak, at her hos os, har der aldrig været Tale om Stedbørn, og de store Børn har altid været lige så kære for Mor, som hendes egne, og ligeledes de store Børn den Dag i Dag for deres Mor. Det er en stor Glæde for os nu vi er gamle. Nu er vi 15 levende Børn. Der død en af hver Flok. De sidste ni er Iver Miltersen, Chr.Enevold, Senius, Høj, Christen, Ane Marie, Inger, Mette, og Ginne. Der er 12 gifte. 3 Piger er ugifte. Børnebørnene har jeg ikke Tal på, men der er mange. Nu skal det være slut med mine skriverier, men jeg vil sige, Børn er en Gave og en stor Velsignelse i et rigtigt Hjem. Vi vil daglig takke Gud for al hans Nåde mod os, til i Dag. Og Gud ske Tak, at vi kan sige, at vi ikke kender til Sorg af eet af vore Børn; de er alle så gode ved os, så der er næsten ingen, der har det så godt som os. Mor er nu snart 78 År og er opslidt; hun kom ud at tjene, da hun var 7 år og tjente til hun havnede hos mig, da var hun 27 År. Hvor har vi meget at sige Gud tak for; at Himlens Port er åben, og hver den, som tror på Jesus bliver frelst af Nåde. Nu til allersidst vil jeg skrive, at jeg begyndte som 8 års Dreng at fiske med 2 Flyndernet, og så lidt Ålbakker. Jeg var så Fisker til Jeg var 78 År. Jeg var Strandfoged i 48 År, og var ved Redningsvæsenet i 27 År. Da jeg blev 90 År, fik jeg Dannebrogskorset fra Kongen. Nu er det snart 14 År siden, vi flyttede her til Esbjerg, og hermed vil jeg så slutte. Snart er vi hjemme og står for Tronen. Hvad gør det så, om Solen har os brændt. Når Hytten falder, så får vi Kronen, og al Elende er så dermed endt.

Den 4. Oktober 1940
Christen Olesen Sørensen
Frodesgade 157, Esbjerg.

Aftægtskontrakt.

Imellem os undertegnede Søren Thyge Jørgensen på min Hustru, Oline Christensdatters og egne Vegne, som Aftægtsnydere og Christen Olesen Sørensen Aftægtsydere er i dag afsluttet følgende:

Aftægtskontrakt

Ved Dags Dato, at have tilskødet forannævnte, min Søn Christen Olesen Jørgensen, det til mig tilhørende Sted på Holmslandsklit, Matr No. 69 C af Bollerup og 171 B Årgab har jeg Søren Thyge Jørgensen, som en Del af Kjøbesummen, betinget mig og Hustru Oline Christensdatter nedennævnte Aftægt vor Livstid, hvilken benævnte vor Søn og Gårdens efterkommende Ejere, er forpligtede at yde os så længe vi leve uden noget Vederlag.

1 ste Post.

Til fri Beboelse og Afbenyttelse vor Livstid, overlader vi den alt før os opførte og alt ibrugtagen Aftægtsbolig i Gården, hvilken Aftægtsbolig stedse af Aftægtsyderen bliver at vedligeholde i god og forsvarlig Stand ud- og indvendig på Tag og Fag, således, at den stedse er en lun, hyggelig og bekvem Bolig for os.

2 den Post.

Så længe jeg, Søren Thyge Jørgensen og Hustru Oline Christensdatter, måtte finde os tilfredse med at gå til Mad og Mål med stedets Ejer og Familie, skulle vi dertil have Ret og nyde vi da fuldstændig og tilstrækkelig Forsørgelse og Underholdning, med alt til Livets Opholds fornødent, så som Mad og Drikke, Klæder og Fodtøj, Lys og Varme, Renlighed og Vask, Pleje og Opvartning, Lægehjælp og Medicin, samt sjælelig Omsorg, alt ligemed stedets Ejer selv og Familie, samt for øvrigt således, som vi måtte ønske og overensstemmende med Rigtighed kunne forlange, hvorfor vi ved vor dødelige Afgang erholde en hæderlig og anstændig Begravelse. Vi har til enhver Tid fri og uhindret Adgang til Stedets Spise – og Drikkevarer, og ret til deraf at tage og indbringe i vor i 1. Post anmeldte Aftægtsbolig, hvad vi måtte ønske til vor personlige Fornødenhed og daglig Brug på Aftægten, ligesom vi ere berettigede til om Dagen, at færdes frit i Gården og på dens Mark. Det er en selvfølge, at intet Arbejde kan påtvinges os.

3 die Post

Skulle vi mod Forventning ikke finde os tilfreds med, at gå til Mad og Mål sammen med Aftægtsyderen, da ere vi berettigede til af Stedets Indbo og Kjøkkentøj og Husgeråd, at udvælge og modtage, hvad der måtte være fornødent for os til selvstændig Husholdnings Førelse, hvorfor Aftægtsyderen da i Stedet for, at yde os Aftægten i overensstemmelse med 2.den Post, pligtig til at levere os efternævnte Præstationer, således som disse i denne og følgende Poster fastsættes. Til vor Underholdning skal Aftægtsyderen i gode til efternævnte bestemte Tider levere de frit i vor i 1. Post anmeldte Aftægtsboliger:

Årligt: 4 Td. Rug, 2 ½ Td. Byg, 1 ½ Td. Mel, 12 pund Sirup, 4 Potter Eddike, 20 pund Kaffebønner, 12 pund Kandissukker, 8 pund Puddersukker, 8 pund Cikorie, 2 pund Svesker, 1 pund Rosiner, 80 Potter 8% Kornbrændevin, 6 Snese nygjorte Hønsæg og 24 Kr er Fire og Tyve Kroner i Penge, der alt leveres kvartalsvis med ¼ i hvert Års 1. Januar, 1. April, 1. Juli og 1. Oktober.

Årligt: April Måned 1 Td. Gode sunde Spisekartofler, 1 Skp. Salt af de Sorter vi ønsker, 4 friske talføre Havtorsk og 6 Snese friske Hvillinger, der leveres i Tal der udtælles ved Havet.

Årligt: 8 pund frisk Oksekjød leveres med Halvdelen til hvert Års Påske og hvert Års Pinse.

Årligt: hver Sommer 6 Snese friske Ål, 6 Snese friske Flynder. Årligt hver 1. November 2 levende Ænder, 2 levende Høns, 24 pund Meldsideflæsk, 96 pund friskt Kjød, halvdelen Bedekjød og den anden Halvdel det samme og dele Oksekjød, 1 Skp. Salt af de Sorter, som vi ønsker – 4 friske talføre Havtorsk, 3 snese friske Hvillinger, der leveres med det Tal de udtælles ved Havet, 1 Td. gode sunde Spisekartofler, ½ Skp. gule Kogearter, 2 pund Humle, 1 Pakke ubleget Tvist af det Nr. vi ønsker, 15 Potter Stenolie og 4 pund Talglys – Hver anden Søndag 1 pund Kardus Skråtobak af Ringkjøbings Tobaksfabriks No 4.

Ugentlig hver Søndag 2 pund godt nykjernet Smør.

Daglig hver Morgen 2 Potter nymalket Mælk og så efter forlangende, fornøden Gulvsand og Senghalm.

Årligt: 120 Snese Klyne og 8 Traver Lyng, der af Aftægtsyderen leveres i tør tilstand indsat i Hus på et for os bekvemt Sted i Nærheden af Aftægtsboligen inden hvert Års 1. September. Det er en Selvfølge at samtlige disse Præstationer stedse leveres forud.

4 de Post

Vi have til enhver Tid ret til a) fri og uhindret Adgang til, samt Afbenyttelse at Gaardens Brønd med Redskaber for at tage Vand b) fri og uhindret Adgang til samt Afbenyttelse at Gaardens Bryggeri, Bageovn, Grubekjedel og Kar samt øvrige tilhørende Redskaber naar vi ønsker selv at lade vort brød bage og Øl brygge. c) Fri og uhindret Adgang til at tage de til vor Husholdning fornøden Kjøkkenurter i Stedets Have, der stedse skal være forsynet med saadanne. d) om Dagen at færdes frit efter Behag i Gaarden og paa dens Mark.

5 te Post

Aftægtsyderen, Gaardens Ejer er pligtig til uden Vederlag a) at fodre og græsse os ligemed hans egne, 2 Faar og 2 Beder, som vi udvælger af Stedets Faareflok, tilligemed Fårenes Yngel, denne dog kun til hvert Aars 1. November, Ulden og Ynglen tilhører os, skulde bemeldte Faar og Bede eller nogle af dem dø, komme til skade eller blive for gamle, ere vi til enhver Tid berettiget til at udtage eller ombytte med andre af Stedets Faareflok. – b) paa forlangende at foranstalte vort Korn kjørt til Mølle, der malet og atter hjemkørt samt tilberedt og bagt i Brød eller brygget i Øl sammen med hans eget ved hans eget Ildebrændsel uden Afkortning i vort, af hver Skp Brødkorn leverer Aftægtsyderen os da 28 pund Brød. c) Til de Tider vi forlanger at yde os paalidelig og anstændig Befordring med Heste og Vogn til og fra Kirke samt tvende Gange aarligt enten til Ringkøbing eller andetsteds inden for samme Vejlængde, ved hvilke sidste nævnte kjørseler Befordringen hver Gang skal opholde sig 24 Timer efter os, for hvis vi ønsker det at føre os tilbage. d) paa vort Forlangende i Alderdoms-Svaghed og Sygdomstilfælde at hente og hjemkøre Præst og Læge samt lade afhente ordineret Medicin, hvorhos han betaler Lægehonorar, Præsteoffer samt Medicinen, i Alderdoms-svagheds og Sygdomstilfælde at yde os al fornøden Madhjælp, Opvartning, Pleje og Tilsyn, eller saafremt vi ikke måtte være tilfredse dermed at udrede Lønnen til tjenestetyende, som vi selv fæste, hvilkens Tjenesteløn af Aftægtsyderen aldeles skadesløs udbetales os med Halvdelen hvert Aars 1. Maj og 1. November. Ved vor dødelige Afgang at yde os en hæderlig og anstændig Begravelse, dog at indbemeldte vor Søn saafremt han da yder os Aftægten, som Vederlag derfor, ved den af os Længstlevendes Død erholder samtlige vore Efterladenskaber alene med Undtagelse af vore Kister og Gangklæder.

6 te Post - *mangler i det foreliggende materiale.*

7 de Post

Vi ere til enhver Tid berettiget til at fraflytte Aftægtsboligen i Stedet og nyde Aftægten andetsteds og er Aftægtsyderen i saa fald forpligtet til at levere os Aftægten paa det Sted inden en lige Afstand fra Aftægtsboligen af 2 Mil, vi maatte forlange, dog ikke udenfor Holmslandsklit. Bortfalder Præstationerne i 4de Post og 5te Post a b c d e og g samt Aftægtsboligen i 1.Post b) erstattes Mælken med 30 kr Aarlig og forhøjes den aarlige Pengepræstation efter 2.Post til 50 kr. Erstatning for Mælken betales os kvartalsvis med $\frac{1}{4}$ hver Aars 1. Januar 1. April 1. Juli og 1. Oktober, medens de øvrige Præstationer leveres uforandret. Er vi engang fraflyttede Aftægtsboligen i Stedet ere vi uberettiget til at flytte tilbage.

8 de Post

Naar en af os ved Døden afgaar bortfalder $\frac{1}{3}$ af Kornet og Fisken efter 2.Post. Dør jeg Søren Thyge Jørgensen, først bortfalder endvidere 20% af Brændevinen og al Tobakken.

9 de Post

Dersom indbemeldte vor Søn Christen Olesen Sørensen, forinden min, Søren Thyge Jørgensen og Hustrus Død skulde sælge Gaarden til fremmedes Besiddelse, da udbetales os straks paa Forlangende kontant 1000 Kr. – er Eettusind kroner.

10 de Post

Aftægtsyderen er endvidere pligtig til uden Vederlag at yde vor Børn Christen Christensen Sørensen og Ane Kirstine Jørgensen fri Bolig og Logis, Pleje og Opvartning samt fuld Kost i Sygdomstilfælde saalænge de ere ugifte og skal han da paa deres Forlangende lade hente og hjemkjøre Præst og Læge samt lade afhente ordineret Medicin, hvorimod de selv udrede Betalingen af Læge og Præstehonorar som for Medicinen. Vor Søn, Christen Christensen Sørensen skal derhos saalænge han er ugift, dog ikke over hans 40de Aar have fri Bolig og Logis i Stedet fra hvert Aars 1. Oktober til 1. April, dog at han som Vederlag for Kosten, enten udfører Tjenestekarls Arbejde for Aftægtsyderen eller hvis han ikke ønsker saadant, betale Aftægtsyderen daglig 50 Øre, om hvilken af disse Vederlag han vil yde Aftægtsyderen har han til denne at afgive Erklæring den første Dag i hver Maaned. Afgiver han ingen anden Erklæring betragtes det som om han for den løbende Maaned vil yde Aftægtsyderen Arbejde for Posten. Vor Datter Ane Kirstine Sørensen, skal have Ret til uden Vederlag at bebo Aftægtsboligen i Stedet saalænge hun er ugift, dog ikke udover hendes 40de Aar. Saalænge Aftægtsfolkene eller en af dem leve, skal hun derhos nyde fuld Kost hos Aftægtsyderen, dog at hun som Vederlag herfor skal yde denne sædvanlige Hjælp ved Fiskeriet i Fisketiden samt være Aftægtsyderens Hustru behjælpelig i Husholdningen, hvorimod hun ikke skal deltage i Markarbejde. Naar begge Aftægtsfolkene ere døde, koster hun sig selv, men yder da ikke Aftægtsyderen nogen Medhjælp eller Arbejde.

11 te Post

Skulle Aftægtsyderen, Gaardens Ejer, undlade prompte til bestemte Tider at levere de foran fastsatte Aftægtspræstationer eller ikke yde disse paa foreskrevne Maade eller af anden kvalitet som bestemt ere Aftægtsnyderne hver for sig berettiget til at foranstalte dem anskaffelse paa hans bekostning og er Aftægtsyderen da forpligtet til paa Anfordring skadesløs at erstatte dem deres Udlæg efter Regning. Idet jeg undertegnede Christen Olesen Sørensen erkender at have indgaaet, ligesom jeg herved indgaar og vedtager denne Kontrakt, som jeg herved forpligter mig og mine Arvinger, disse in solidum, til i det Hele nøjagtig og prompte at efterkomme og opfylde, giver jeg herved Aftægtsnyderne til Sikkerhed derfor første Priortets Panteret i det indbemeldte mig i dag tilskjødede Sted paa Holmslandsklitte Matr.No 69^C af Bollerup i Gammelsogn og 171^b i Aargab i Nysogn skyldsats for Hartkorn 5 Skp 2 Fdk. 2³/₄ Alb. Glsskat 1 Kr 78 Øre med matr.No. 171^b. Anpart Konge, Kirke, Korn og Kvægtiende, paa staaende bygninger og disses mur og nagelfaste Appertinentier, Besætning og Inventarium, samt den til enhver Tid paa Ejendommen værende Gødning, Avl og Afgrøde i Hø og Straa og utærsket Sæd saavel som bygningernes og det øvrige Pantsattes Assurancesummer.

Indbemeldte Aftægts stempelpligtige Værdi ansættes til 2000 Kr.

Saaledes afsluttet, indgaaet og vedtaget, bekræftes nærværende Aftægtskontrakt med vore Underskrifter vidnesfast.

Aargab paa Holmslandsklitte d 20. November 1880	
Paa min Hustru Oline Christensdatter og egne Vegne som	
Aftægtsnydere	Søren Thyge Jørgensen
Som Aftægtsyder	Christen O. Sørensen
Til Vitterlighed om begge Underskrifter	
Christen Christensen	Ole Jørgen Jensen

Læst i Ulfborg Hind Herreder ord. Ret den 24. Novbr, 1880
og indf. i Ptbg. no 26 – Folis 117-119

C.Hein

Gravsted.
Kristen Olesen Sørensen
Født i Aargab 6/5 1849 D i Esbjerg d. 25/3 1948
Ane Kathrine Sørensen
Født Lønborg 22/6 1863 D i Esbjerg 24/7 1951
Frelst af Naade.

Strandfoged Chr. Olesen Sørensen's Jordefærd 1948.

Under stor Deltagelse blev vor gamle Ven stedt til Hvile Onsdag den 31. Marts kl 13.30 fra Sionskirke. Efter Salmen "Jeg gaar i Fare, hvor jeg gaar" talte Pastor Brask over Ordet "Af Guds Naade er jeg det, jeg er, og hans Naade imod mig har ikke været forgæves". Saadan skrev Apostlen Paulus engang til den kristne Menighed Korinth (1, Kor. 15¹⁰) og saadan siger vi i Dag ved denne Baare, naar vi tager Afsked med Esbjerg By's ældste indbygger, den gamle Fisker og Strandfoged fra Klitten Christen Sørensen. Han blev født i Aargab i Ny Sogn 6. Maj 1849 og var altsaa noget nær 100 Aar. Han blev Far til en stor Børneflokk, Han var en Jesu Kristi Stridsmand. Det skal i Dag være vitterligt for alle, hvorledes han sov ind. Da nogle af hans nærmeste havde vaaget over ham Natten til Skærtorsdag, samledes de Skærtorsdagsmorgen ved hans Seng og sang Vers for Vers den sang, han saa mange Gange har sunget:

Jerusalem Guds Helgenstad
hvor er det skøn engang
at skulle gaa saa hjerteglad
ved Engles Jubelsang
paa dine Gaders klare Guld
helt fri for Synd og Nød
der skue Jesus frydefuld
og nyde Hvilen sød.

De begyndte med sidste Vers og gik saa tilbage, da de var midt i det første Vers drog han vejret dybt og jeg vil ikke sige, at han døde, men vi tror, at da tog Faderen sit Barn hjem, da tog Mesteren sin Tjener hjem da tog Kongernes Konge en, der havde gaaet Kongebud hjem. Der er et Ord, der for Christen Sørensen havde særlig Vægt, og det var Ordet Naade. Hvor har han sagt det Ord mange Gange. Naar Apostelen nævner Ordet: "Af Guds Naade", gør han det ikke for at nævne alle de store Gerninger, Gud brugte ham til, men for at tilkendegive, at han vilde kæmpe for at slutte sit Liv med at sige: Jeg har stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet og bevaret Troen". Det vil ikke være i Overensstemmelse med Christen Sørensens Sind at nævne noget af, hvad han har udrettet for at ære ham, det laa dybt i ham, at Gud skulde have hele Æren. Men vi har saa mange Minder om vor gamle Ven, at vi i Dag ikke kan lade være med at tale om ham, men vi vil prøve paa at gøre det saadan, at det kan blive til Guds Ære. Lad mig nævne, at han var i særlig Grad en Bønnens Mand. Hvor kunde han bede den gamle Fisker. Man kunde ikke tale ret meget med ham, før han foldede sine Hænder og bad. Hvor har han indesluttet sin store Familie i Bøn, I hans Sønner og Svigersønner var i hans Bøn, naar I var paa Havet, I var alle i hans Bøn, hvor I end var. Det var betegnende for ham, at da han for et Aarstid siden var syg og havde det svært, skikkede han Bud til Jer om, at nu gjaldt det om at bede, og da han blev rask, sendte han Bud igen, at nu gjaldt det om at takke. Han var en kæmpende Mand. Hvor har han ofte sagt, at det, det gælder om, er at forsage Djævelen og alle hans Gerninger og alt hans Væsen og at tro paa Gud Fader, Gud Søn og Gud Helligaand. Det, at han var en kæmpende Mand, gav sig Udslag i, at han levede ved Guds Ord og ikke kunde undvære Nadverbordet. Hvor har vi haft mange gode Stunder sammen med ham der. Han var et taknemmeligt Meneske. Takken havde en Stor Plads hos ham. Der er ingen, der har det saa godt som Mor og jeg, saa godt, som vi bliver plejet. Han var Jeres Midtpunkt. Takken havde Plads i ham. Søndag Eftermid-

dag, Juledag og ved mange andre Lejligheder samlede han sine om sig, og det laa ham meget paa Sinde, at I skulde holde sammen. Hvor fulgte han med, i alt hvad der skete. Igennem det altsammen var det Guds Naade, at han maatte have sine Kære, og at han maatte eje livet i Gud. Af Guds Naade er jeg det, jeg er, og hans Naade imod mig har ikke været forgæves.

Nu er han ikke mere iblandt os. Men vi vil sige med Hebræerbrevets Forfatter "Kommer Eders Vejledere i Hu, som har forkyndt Eder Guds Ord, og idet I betragter deres Vandrings Udgang, saa efterligner deres Tro. Jesus Kristus er i Gaar og i Dag den samme. Ja til evig Tid." Vore Tanker gaar til hans Hustru, hans trofaste Hustru gennem 56 Aar, der paa Grund af Svaghed ikke kan være med i Dag. Og saa vil vi her ved hans baare tænke paa, at han var Jeres trofaste Forbeder, maatte I holde sammen og maatte I sige: Fars Gud, Bedstefars Gud, Oldefars Gud skal være vor Gud. Og der skal lyde det Kald fra hans Baare til alle os, der nu følger ham til hans sidste Hvilested, at vi maa eje den samme Naade, saa vi kan synge:

Jerusalem, det skal dog ske
at jeg dig naar til sidst
din Straaleglans jeg glad skal se
en evighed for vist
jeg skal paa dine Gader gaa
en pletfri Lammets Brud
og gyldne Harpestrenges slaa
i snehvidt Bryllupsskrud.

Saa er Maalet naaet og saa er alt vel. Amen.

Robert Madsen sang nu Solo: "Der er nogle, der bestandig gaar, som gik de Kongebud" og derefter talte den ældste Søn ved Fars Kiste.

Da vi nu er samlet sidste Gang for at tage Afsked med Far, vil jeg gerne ved denne Lejlighed sige et par Ord. Der kunde siges meget om Fars Manddomsgerning, om hans Arbejde og Flid ofte under smaa og trange Kaar for at skaffe Udkommet til den store Familie. Men derom vil jeg ikke tale. Hvad jeg vil sige skal være i Overensstemmelse med Faders Aan og Vilje, og kunde han tale her, vilde han sige Sig ikke noget godt om mig, men sig derimod noget godt om min Frelser. Fars Tak. Takken var Grundtonen i Fars Liv, han skyldte Gud Tak for alt, for Guds Naade frem for alt først og sidst, og han kunde blive ved at takke og kunde aldrig blive færdig. Dog sukkede han tilsidst over, at hans Tak var alt for ringe. Saadan var Far. Hans Liv var i Harmoni med Ps. 103: Min Sjæl lov Herren og glem ikke alle hans Velgerninger. - Fars Tro og Kampe. Far troede Gud og troede Guds Ord, som det staar skrevet i vor Bibel uden at ræsonere. Det stolede han paa, og det levede han af, ikke alene det; men ogsaa Naademidlerne havde en stor Plads i hans Liv, ikke mindst i de senere Aar. Han Hvilede i sin Daabs Naade og paa Jesu fuldbragte Værk paa Golgatha. Det var hans Frelsesgrund alene. Far kendte ogsaa til Kampe for at kunne bevare sin Tro. Han kæmpede ofte haardt baade mod indre som ydre Fjender. En af de sidste Gange jeg besøgte ham, sagde Far, nu ved jeg, hvorfor jeg ikke døde for et Aar siden, da jeg var syg. Hvorfor da? spurgte jeg. Jo, sagde Far, "jeg var ikke færdig", og idet han slog sig for sit Bryst et Par gange, sagde han "Den Ære, den ære" saadan var Fars Kamp, som der kunde siges meget mere om.

Fars Tjeneste. - Herom kunde siges en hel Del og ikke mindst fra Klitten. Det kan andre bedre gøre, de der var med den Gang og kendte hans Liv og Virke. Jeg vil derimod nævne Forbønnens Tjeneste. Der naaede Far langt ogsaa udenfor Familie kredsen. Denne Tjeneste er maaske nok den største, der kan ydes her paa denne Jord og heri var Far tro til det sidste. Ogsaa Fars Korrespondance naaede langt ud, saa længe han kunde skrive. Fars Haab.- Fars Haab var levende. Han sang Haabets Sang til hans Stemme brast. Hvor elskede han at synge Sange som: Jeg er saa glad, saa inderlig glad, at jeg har hjemme Himmelens Stad. Og ikke mindst hans Yndlingssang: Jerusalem, Guds Helgenstad, hvor er det skøn en Gang. Nu maa vi saa tage Afsked med Far for sidste Gang. Vi er blevet saa fattige, synes vi. Han var et samlingsmærke for os, vore Børn og Slægt, vi takker Gud for ham og for, at han slap saa vel herfra. Vi efterfølge hans Tro, thi, vi har set hans sejrige Udgang af dette

Liv. Saa vil vi tænke paa Mor og den tomme Plads i Hjemmet, hvor Far fyldte saa meget. Far var glad for at Mor de sidste Aar kunde læse for ham, da hans øjne blev matte, og han ikke selv kunde læse. Vi vil opfylde Fars sidste Bøn til os at være god ved Mor. Dersom Far kunde sige noget her i Dag, da vilde han blandt andet sige til alle: Kom til vor Frelser, opsæt det ej, og tilsidst da maa du kæmpe, det kan aldrig gaa med Lempe, helt igennem Sjæl du maa. Velsignet være Fars Minde iblandt os.

Senere var der en smuk Mindefest paa Sømandshjemmet Gl.Havn. Her havde mange Ordet for at flette en Mindekrans af gode Ord om vor gamle Ven. Efter Sangen "Ved Korsets Fod hos Jesus" talte Missionær Munck.

Kristen Sørensen var en særpræget Skikkelse af 1.Slægtled, han blev revet ud af Verdslighedens Liv ved Guds Aands mægtige Kraft. Een af Grundene til at han bevarede sin Friskhed var den, at han fik den rigtige Start. En helhjertet Omvendelse. Han havde en fin Sans for, hvad der var Ret, fordi han havde Ører og Hjertet opladt for Guds Ord. Han var saa frisk, fordi han byggede paa Korset og Daaben. Han øste af Kilderne og lod dem forvandle sit Liv. Jeg staar i stor Taknemlighedsgæld til Kræ Søvrensen. Disse gamle hellige var dannede af den Helligaand og var derfor i Besiddelse af den højeste Kultur. Han var en Søjle i Guds Tempel. Han var en Søjle der bar. Vi vil ære hans Minde i dyb Taknemlighed.

Niels Chr.J.Nielsen. Det var saa hyggelig, naar Bedstefar kom paa Vejen fra sit Strandlen og besøgte os. Det blev ved til han blev 78 Aar. Saa blev han omplantet til Esbjerg, og her fik han nye Venner. Han var ikke et Rør, der svajede hid og did for Vinden. Han kunde være stejl i sine Meninger, men gjorde han nogen Uret, var han ikke bange for at bede om Forladelse. Han var et taknemligt Menneske. Der er ingen, der har det saa godt som os, kunde han sige. Det var et gæstfri Hjem. Guds Velsignelse gør rig. Da hverken han eller Mor kunde læse mere, kom Christen Enevold og læste for dem og holdt Andagt. Det glædede ham meget. "Er Klokken snart 5? " spurgte han, for saa plejede Christen at komme. En af hans Yndlingssange var "O at jeg kunde min Jesus prise", der staar blandt andet "Naar Hytten falder saa faar jeg Kronen". Ja, nu har han faaet Kronen i eje.

Axel Bylow Jensen. Den som holder mit Ord, skal ikke se Døden, siger Jesus. Bedstefar saa ikke Døden. Han saa lige ind i Himlen. Jeg gad vide, hvor mange Mennesker Bedstefar har vidnet for. Axel fortalte om Bedstefars store Kærlighed til sin Hustru og sluttede med at sige:

Vi beder om at Gud vil give Bedstemor Kræfter i den kommende Tid.

Iver M.Sørensen. En stor Tak til Gud i Himlen fordi vi fik lov at beholde Far i saa mange Aar. Far var, hvad jeg forstaar ved en rigtig Missionsmand. Han havde Vidnepligt, men ogsaa Vidnemod og Vidnelyst. Det var en lyst for ham baade hjemme og ude at vidne om Jesu. Det var en Højtid, naar Far derhjemme Søndag Eftermiddag holdt Andagt. Han glemte ingen i sin Bøn. Jo mere vi beder, desmere faar vi. Jo mere vi takker, des bedre har vi det, sagde han til os. For en Tid siden blev det bestemt, at Far og Mor skulde have Gravsted paa den nye Kirkegaard. Far var derude en Dag. Og der ved Gravstedet tog han sin Hat af, foldede sine Hænder bad Bønnen: Gud vær mig synder naadig. Det sidste Minde om Far. Vi stod omkring hans Leje Skærtorsdag Morgen. Han laa som om han sov. Vi kaldte paa ham men han reagerede ikke. Vi bad en Bøn og med det samme vi nævnedes Jesu Navn, kunde vi mærke at Far var med. Han nikkede, og Læberne bevægede sig. Vi mærkede, at han var med, da vi sang, og just da vi havde sunget: Snart lægger jeg min Vandringsstav, endt er min Rejsetid - sov han blidt og stille ind.

Johannes Otto Jensen. Vi skal efterligne deres Tro. Hvordan var saa gamle Kræ Søvrensen? Saa længe han magtede det, var han med ved vore Møder paa Sømandshjemmene. Var med sine Vidnesbyrd og bøjede Knæ. For en Tid siden havde jeg en Hilsen fra nogle Venner udenbys til ham og sagde, da jeg overbragte Hilsenen. Du er jo en kendt Mand, Kræ Søvrensen. Da svarede han. Det kommer an o, hvad man er kendt for, Johannes Otto sluttede med at berømme Ginne, for hvad hun havde gjort for hendes Far og Mor. Det vil Gud velsigne dig for.

Otto Heide Sørensen. Da Kræ Søvrensen gav Gud sit Hjerte, gav han det helt. Han havde sine store Kampe, da han boede hjemme i Aargab ogsaa økonomiske. Der var Tider, da han ingen udvej saa, men han vandrede i Tro. Og naar han gik derhjemme i Stalden, sang han Gud sine Lovsange. Vi

mindes ham med Tak til Gud, Han var meget for vi unge, Kristendommens Sandhed er bevist i en Skikkelse som Kræ Søvrensen. Naar hans Navn bliver nævnet hjemme paa Klitten, vil det blive gjort med stor Ærbødighed.

Anders Heide. Enock vandrede med Gud, og han var ikke mere, Gud tog ham, Det Ord passer paa Kræ Søvrensen. Vi havde ham i de helliges Samfund. Han kiggede ikke ind ad Nøglehullet eller ad Vinduerne, nej, han var midt imellem os. Vi vidste, hvor vi havde ham. Anders Heide fortalte flere træk fra sit Venskab med ham og sluttede med at sige. Gid det maatte staa paa vor Gravskrift en Gang: Han vandrede med Gud.

Martin A.Sørensen. Naar jeg tænker paa Bedstefar, mindes jeg et Ord fra Aabenbaringsbogen: O de skulde se hans Ansigt og hans Navn skal være paa deres Pander. Nu har han naaet Maalet. Han mindede os altid om, at vi ikke maatte blive trætte. Han viste os Vejen til Himlen. Hans Liv var en Kamp. Lad os aldrig glemme, at det er kun dem, der holder ud, der faar Kronen, Vi mindes ham med Kærlighed, fordi han viste os Vejen. Vi vil ogsaa tænke kærligt paa Bedstemor.

Gorridsen. Der er nogle af de gamle, der staar frem for ens Blik som Fanebærere. Han var en stovt Skikkelse. Han lagde aldrig Vaabnene ned, og han underkendte ikke Fjenden. Da der var vækkelse hernede, havde han hellig Omsorg for os. Kom nu helt ind i de helliges Samfund, sagde han. Kom til Nadverbordet.

Laust Chr.Sørensen. Vi mindes vor gamle Far med Kærlighed. Han sled og slæbte, for at vi kunde faa det daglige Brød. Far var en Synder. Han var ingen Engel. Han kunde blive ilter og ivrig. Da Far fiskede, sagde han altid: Kom! Han gik foran. Han trængte en Frelser og han fandt en Frelser. Vi som var Børn den Gang, husker hvilken Forandring der skete i vort Hjem den Gang. Far kunde nok blive bange for Sygdom og Død. Men han lagde alt i Guds Haand. Jeg er ikke bange for at dø, sagde han en at de sidste Dage. Jesus var her i Middags, saa jeg er ikke bange. Vi tror, han er i Paradiset. Vi syntes, at han, som af Naturen var saa ilter og ivrig, blev saa sagtmodig til sidst. Nu er vor gamle Mor tilbage. Vi vil ikke glemme hende, men være god ved hende. Og en stor Tak til Ginne for hvad du har været for Far og Mor.

Oline Holm. Farbroder var saa optaget af at faa Far og Mor med, da de selv var kommen ind paa Vejen til Himlen. Han skrev lange Breve til vor Hjem, og vi mærkede hans inderlige Kærlighed. Far og Mor blev ogsaa omvendt. Naar Farbror kom i vort Hjem, var der Sang. Jeg husker navnlig Sangen: "Ingen finder frem til den evige Ro, som sig ej vældigt fremtrænger". Han var afgjort. Jeg mindes en Gang, han sagde til mig, "Ja du er vel en af den Slav, der eet tør nævn den und' ved hans ret Navn. Jeg synes, der ved denne Begravelsesfest er knyttet nye Baand imellem os.

Anders Simonsen. Vor Tak skal lyde fra Klitten til Kræ Søvrensen. Han var een af dem, der gav os et Puf fremad paa Himmelvejen. Han var en Tigger for Gud.

Jens P.Madsen. Det var altid hans Bøn at faa sine Børn med paa Himmelvejen.

Ole Christensen. Det var altid en stor Glæde for mig at besøge Kræ Søvrensen og hans Hustru. Altid lød Takken i det Hjem. Skulle jeg sætte en Gravskrift, skulde det være denne: "Hans Liv sætter Spor og ikke Pletter".

Senius Sørensen. Det er saa mit sidste Farvel, sagde Far til mig, vi mødes i Himlen. Far var altid saa glad, naar vi var i Havn, men naar vi skulde ud at sejle, havde han altid en Opmuntring til os.

Tak til Ginne for hvad du har været for Far og Mor.

Høj Sørensen. Far var ikke glad, naar vi skulde til Havs. Han vilde helst have os hjemme. Men skulde vi saa af Sted, kunde han sige "Ja se saa o kom a Støj og blyv eet af dem sidst." Dagen før Far døde, var jeg inde for at sige Farvel. "Er det dig Høj" sagde Far "Det er saa herligt det hele". Ogsaa Høj rettede en stor Tak til Ginne.

Inden Mindefesten sluttede rettede Christen Enevold en hjertelig Tak til de mange fra Klitten, der var kommen herom for at ære fars Minde ved deres Nærvarrelse og bad dem tage en Hilsen og Tak med til Klitten til alle, der kærligt havde tænkt paa dem.

Mindefesten sluttede ved Miss.Lodberg Jensen, der blandt andet udtalte: Der er et Ord fra Salme 50, der passer paa vor gamle Ven. "Den som ofrer Taksigelser ærer mig. Og den som agter Vejen, ham vil jeg lade se Guds Frelser", Kræ Søvrensen var et saare taknemligt Menneske. O, er man taknemlig, ærer man Gud. Er man taknemlig, er man ogsaa glad. Han var en Vandringsmand paa Vej mod det evige Fædreland. Derfor agtede han nøje paa Vejen. Han loddede dybt i sit Hjerte for at finde ud

af, om han var paa den rette Vej. Han studerede Guds Ord. Han kendte Farerne paa Vejen. Den brø-
lende løve, der vilde forskrække ham. Han kendte vel ogsaa til at snuble paa Vejen, men aldrig tabte
han Jesus af syne. Han agtede paa Vejen og derfor fik han Lov til at se Guds Frelse, Guds Frelse,
det er Frelse og Redning fra vore 3 Livsfjender - Synden, Satan og Døden. Guds Frelse er dette vid-
underlige: Al min Synd og Skyld er betalt. Satans Magt er brudt. Dødens Brod er borte. Den som
tror, ser bag Død og Grav en straalende Paaskemorgen. Saa kom da ogsaa vor gamle Ven til Vejs
Ende. Og hvad kom han saa med til Gud. Kom han med sine Kampe og Sejre? Nej, han kom med et
bodfærdigt Hjerter bestænket med Jesu Kristi dyrebare blod. En Vandringsmand er kommet Hjem,
men vi velsigner hans Minde iblandt os.

Med Brorsons Salme "Skal fri og frelst jeg hist --- " sluttede den smukke Mindefest.

Men den retfærdiges ihukommelse er til Velsignelse.

Ovenstående tekst er afskrift / scanning af en utydelig spritkopi.

Vi har bestræbt os på at komme originalen så nær som muligt, men vi garanterer ikke for fejl begået
af os.

Gjesing, Esbjerg maj 2021.

Inge Grave Rasmussen

(Inge til Jens til Laust til Chr. Søveren – som "Humlerne" sagde for at angive forholdet til slægten)

Jens Konge Rasmussen

(gift med Inge)